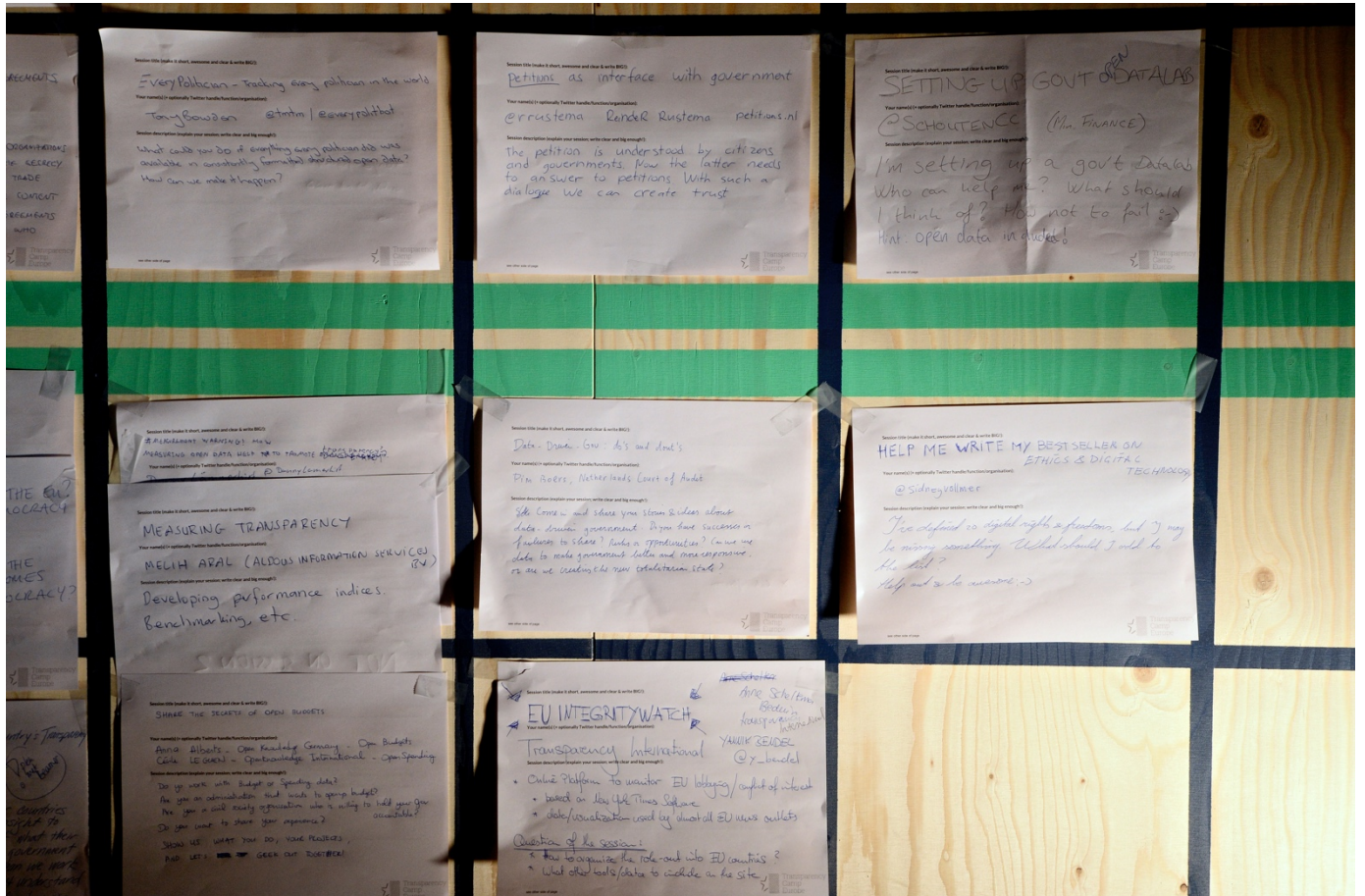

Jaarverslag Open State Foundation 2016

Open State Foundation
Kattenburgerstraat 5
1018 JA Amsterdam
Tel: 020-308-0567
Email: contact@openstate.eu - [@OpenStateEU](https://twitter.com/OpenStateEU)

Inleiding

2016 was een bijzonder jaar in alle opzichten. Hoewel het nog een tijd duurt voordat actieve openbaarheid, het ontsluiten van overheidsinformatie als open data gemeengoed wordt, lijkt het tij te keren en het belang steeds meer onderstreept te worden. Blijvend investeren in actieve openbaarheid levert niet alleen tijd, kostenbesparingen, betere publieke dienstverlening en innovatie op maar is ook cruciaal voor het versterken van de democratie en transparantie van publiek en openbaar bestuur.

Hoewel het aantal ontsloten datasets dat de rijksoverheid beschikbaar stelt nog steeds toeneemt, zien we dat datasets met zogenoemde 'performance' data behoorlijk achterblijft. Dit type data zorgt er namelijk voor dat burgers en anderen inzicht krijgen in hoe de overheid functioneert. Juist het ontbreken van dit type data is een uitdaging voor de komende tijd.

Sinds 2013 het aantal datasets op data.overheid.nl gegroeid met 38%. Het dataportaal van de rijksoverheid bestaat nog steeds voor het overgrote gedeelte uit verwijzingen naar datasets van het Centraal Bureau voor de Statistiek (4594) en het Nationaal Georegister (3513). Uit de jaarlijkse meting van Open State Foundation blijkt dat de kwaliteit ten opzichte van vorig jaar flink is verbeterd. Tegelijkertijd zien we dat een groot aantal overheidsorganisaties datasets nog steeds niet melden op het rijksportaal. Niet alleen gemeenten, hoewel daar wel een opmars valt waar te nemen, maar ook zelfstandige bestuursorganen publiceren nog niet actief open data.

In 2016 heeft Open State Foundation actief aandacht gevraagd voor het ontsluiten van data waarmee kiezers, consumenten en burgers in staat worden gesteld geïnformeerde keuzes te kunnen maken die nodig zijn om het overheidshandelen te controleren. Dit is essentieel voor het functioneren en het toekomstbestendig maken van de democratie. Dat hebben we gedaan op het gebied van politiek en bestuur, onderwijs en arbeidsmarkt maar ook op het gebied van zorg en duurzaamheid.

Dit jaar was ook bijzonder omdat Open State Foundation voor het eerst in Europa een TransparencyCamp heeft georganiseerd. Zo'n 400 ontwikkelaars, datajournalisten, ambtenaren en beleidsmakers uit heel Europa kwamen bij elkaar om tijdens een uncoference te praten over transparantie en open data in de EU. Dit werd georganiseerd in het kader van het Nederlandse voorzitterschap van de EU.

Tenslotte, kwam eind 2016 internationale erkenning voor ons werk op het gebied van openspending, het duurzaam ontsluiten van begrotingen en uitgaven van overheden. Tijdens de wereldtop over transparantie in Parijs kreeg Open State Foundation voor haar werk op dit gebied de Open Government Partnership Award.

Open State Programma 2016

In 2016 heeft Open State gewerkt aan de hand van een aantal thema's: politiek en bestuur, open onderwijs, open cultuur, duurzaamheid en datajournalisme.

Politiek en Bestuur

Digitale transparantie is een vereiste voor de moderne democratie en rechtsstaat. Het versterkt de informatiepositie van inwoners, journalisten en belangenorganisaties, en zelfs die van ambtenaren en politici. Overheden en politici kunnen hiermee verantwoordelijk gehouden worden en het verbetert besluitvormingsprocessen. Dit zorgt voor een effectievere en efficiëntere overheid.

Van gemeenten tot intergouvernementele organisaties: alle overheden en politieke organisaties produceren, verzamelen en archiveren informatie. Informatie zoals notulen van de Tweede Kamer, gemeenteraden en provinciale staten, wetten, stemresultaten, verkiezingsuitslagen, financiën, aanbestedingen, inkoopdata en nevenfuncties van overheidsfunctionarissen. Het vrijgeven van deze informatie als open data brengt innovatie naar de wereld van politiek en bestuur.

In 2016 heeft Open State Foundation zowel op internationaal, nationaal als op decentraal niveau beleid beïnvloed op het gebied van actieve openbaarheid en met name rond open data. Zo heeft Open State Foundation een belangrijke bijdrage geleverd aan een extra bijlage voor het actieplan Open Overheid in het kader van het Open Government Partnership, Open Data Charter, de Open Data Index, en zijn zowel met diverse ministeries, Tweede Kamer, Provinciale Staten en gemeenten maar ook met semipublieke sector en publieke instellingen diverse gesprekken gevoerd voor het meer duurzaam ontsluiten van overheidsinformatie als open data op zo'n wijze dat het voor ontwikkelaars en derden eenvoudiger wordt toegang te krijgen tot deze data.

Actieplan Open Overheid

Open State Foundation is met twee projecten vertegenwoordigd in het Actieplan Open Overheid 2016-2017 van het ministerie van Binnenlandse Zaken. Dat zijn Open Spending Detaildata en Open Raadsinformatie.

Openspending

In 2013 is Open State gestart met het ontsluiten van financiële data (Iv3-data) van Amsterdam Stadsdeel Centrum in Openspending. In 2014 heeft Open State alle Nederlandse gemeenten, provincies en waterschappen aangeschreven om hun financiële data aan te leveren ten behoeve van Openspending. Tweehonderd overheden hebben daarop hun informatie aangeleverd.

Het CBS heeft mede naar aanleiding van het werk van Open State besloten om alle Iv3-rapportages proactief te publiceren als open data. Dit heeft in oktober 2015 geresulteerd in de duurzame ontsluiting van alle financiële data van Nederlandse gemeenten, provincies en waterschappen als open data. De data vanaf 2010 is beschikbaar en nieuwe begrotingen en realisaties worden automatisch toegevoegd aan Openspending.nl.

In 2016 heeft Open State Foundation samen met de provincie en gemeente Groningen, Dordrecht, Heerlen, Lelystad, Oirschot en Utrecht detail data ontsloten van gemeentelijke en provinciale begrotings- en uitgavengegevens. Daarnaast heeft Open State Foundation op basis van de inmiddels ontsloten Iv3 data een tool gebouwd, 'Openspendinglijstjesmaker' waarmee beleidsmakers, gemeenteraadsleden, journalisten en anderen de uitgaven van decentrale overheden met elkaar kunnen vergelijken in lijstjes.

Tijdens de internationale top van de Open Government Partnership in Parijs in december 2016, kreeg Open State Foundation internationale erkenning met een OGP Award voor haar werk op het gebied van openspending.

Openraadsinformatie

Het doel van Open Raadsinformatie is om documenten zoals verslagen, voorstellen, stemuitslagen en moties van gemeenten op een gestandaardiseerde wijze als open data te ontsluiten. Door hergebruik van de informatie kunnen innovatieve toepassingen gemaakt worden die de lokale

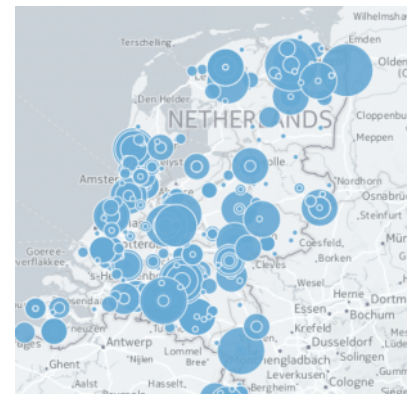
democratie versterken. Al dan niet door meer inzicht te verschaffen in de gegevens, analyse mogelijk te maken of participatie eenvoudiger te maken.

Via de door Open State Foundation ontwikkelde Open Raadsinformatie API zijn meer dan 30.000 documenten van inmiddels zeven gemeenten te vinden. De informatie is via een zoekmachine te doorzoeken. Het project is in de tussentijd onderdeel geworden van het Actieplan Open Overheid 2016-2017 en van de Digitale Agenda 2020 van VNG en KING. Vanuit de Pilotstarter wordt nu verder gewerkt aan het project.

Van de vijf grote raadsinformatieleveranciers, zijn er momenteel vier die raadsinformatie als open data via een API kunnen aanbieden of hieraan werken. MSI (iBabs) ondersteunt open data ontsluiting via een API al vanaf het begin, Company Webcast en GemeenteOPlossingen hebben sinds enkele maanden ook een API-koppeling actief. NotuBiz heeft onlangs laten weten vanaf medio 2017 Open Raadsinformatie technisch te kunnen ondersteunen.

OpenGR

Met OpenGR heeft Open State Foundation via verschillende informatie verzoeken gegevens opgevraagd over gemeenschappelijke regelingen. Deze regelingen, samenwerkingsverbanden tussen overheden, zijn er in veel soorten en maten. Er is weinig inzicht en controle op deze regelingen. Door het blootleggen van deze informatie en het belang te benadrukken op het inzicht in deze groeiende beweging van samenwerkingsverbanden, worden momenteel deze gegevens door de overheid zelf actief gepubliceerd als open data.

Toekomst

De komende tijd zal Open State Foundation niet alleen werken aan verdere opschaling van openspending en openraadsinformatie maar om verantwoording te bevorderen via open data ook toe werken aan het verbinden van informatie over politieke besluitvorming en de uiteindelijke uitgaven van de overheid. Hiervoor zijn er nog een aantal randvoorwaarden die nog onopgelost zijn en waarvoor Open State Foundation werkt aan oplossingen. Zo is er op dit niet bekend wat een overheid of overheidsorganisatie is. Overheden hebben niet zoals burgers een uniek BSN nummer. Daarnaast is het handelsregister nog steeds niet ontsloten als open data en publiceert de overheid zelf zelden KVK nummers daar waar het informatie betreft over bedrijven of organisaties. Dit soort unieke identifiers zijn belangrijk om bijvoorbeeld geldstromen of aanbestedingen in kaart te kunnen brengen.

Open Onderwijs en Arbeidsmarkt

Een nieuwe mijlpaal die in 2016 is bereikt, is het ontsluiten van onderwijs data via geautoriseerde API van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Open State Foundation heeft de Dienst Uitvoering Onderwijs ondersteund bij het ontwikkelen van deze API. Dit is een grote stap voor de ontwikkeling en het hergebruik van open (onderwijs) data in Nederland.

Sinds 2011 brengt Open State Foundation een community van (open) onderwijsdata bijeen en organiseerden we app competities en challenges met onderwijsdata. In 2013 lanceerde Open State Foundation een open source API met onderwijs data vanuit diverse bronnen. De afgelopen jaren hebben we niet alleen uitgebreide kennis en ervaring opgedaan met open onderwijsdata maar ook met het bouwen van community-gedreven open source APIs.

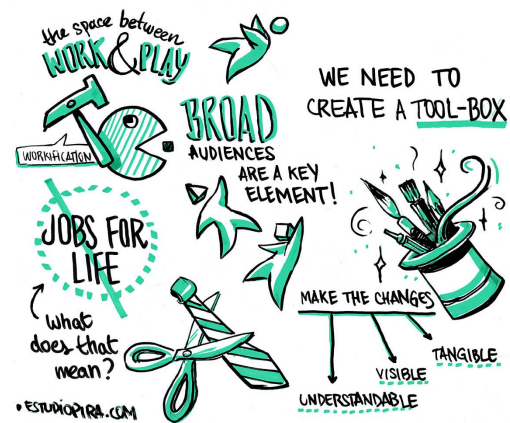
Hoewel deze open source en open data platform ontwikkelaars, bedrijven, NGO's en zelfs overheidsdiensten heeft geholpen, realiseerden we ons dat voor de volgende stap met onderwijs data een andere benadering nodig was. Zo was er behoefte aan een betrouwbare en officieel erkende API, een API die door de rijksoverheid onderhouden wordt.

Het is goed om te zien dat open data en open source initiatieven gerepliceerd worden door overheden zelf. Wanneer overheden hun eigen APIs onderhouden, kunnen organisaties als Open State zich richten op nieuwe domeinen en andere databronnen. Zo is de aandacht verschoven van onderwijs naar arbeidsmarkt data om zo beter in te spelen op nieuwe behoeften. Daarnaast leveren betrouwbare en formeel erkende APIs een unieke meerwaarde. Hergebruikers krijgen daarmee betrouwbaar toegang tot een hoge datakwaliteit. En verhogen overheden terwijl zij APIs openen, de kwaliteit van open data.

De komende periode zien wij dan ook twee ontwikkelingen. Aan de ene kant is er een toenemende vraag naar meer en kwalitatieve data, decentrale en internationaal vergelijkbare onderwijsdata. Ook zal de aandacht komen te liggen op het harmoniseren van data en open data standaarden en verbreding, van voorschool en kinderopvang tot hoger onderwijs en leven lang leren.

Daarnaast heeft Open State Foundation eind 2016 een start gemaakt met LABOURGAMES een Europees innovatief netwerkproject dat de wereld van arbeidsmarkt informatie combineert met de game-wereld door slim gebruik te maken van speltheorie en toepassingen ervan op arbeidsmarkt data. Het netwerk bestaat uit organisaties uit Duitsland, Italië, Griekenland en Nederland die werkzaam zijn in verschillende sectoren, zoals gaming, onderzoek, bedrijfsleven en open data. Uiteindelijk doel van dit project om nieuwe inzichten te genereren over de huidige en toekomstige Europese arbeidsmarkt.

Open Cultuurdata

Digitale transparantie versterkt cultureel erfgoed. Open Cultuur Data vergroot de zichtbaarheid van cultuur van instellingen zoals kunstgalerieën, bibliotheken, archieven en museums, archeologische depots en publieke omroepen. Iedereen zou toegang moeten hebben en – waar mogelijk – hergebruik moeten kunnen maken van digitale objecten, collecties en overige culturele informatie.

In het Tandem Europe project concentreerde Open State Foundation zich op de mogelijkheden van open data om cultureel erfgoed te delen. Hoewel veel culturele instellingen hun digitale collecties openen, zijn er ook veel plaatsen in de wereld waar digitale kopieën van ons erfgoed gesloten zijn of worden gepubliceerd met beperkingen voor hergebruik. In landen als Italië en Griekenland vormen restrictieve wetgeving voor beperkingen. In dit samenwerkingsproject met de Italiaanse partner Virtitum gekeken naar het gebruik van 3D archeologie data en toepassingsmogelijkheden in het onderwijs en archeologische en culturele instellingen.

Archeologische 3D modellen van tien archeologische objecten zijn ontsloten uit Nederlandse depots. Met fotogrammetrie werden 3D modellen verworven en gepubliceerd als open data. Met de data van een 3D model van een historische schedel is via een 3D printer een gezicht gereconstrueerd en de data werd hergebruikt in een augmented reality app. Ook zijn archeologische collecties ontsloten van de provincies Noord-Holland en Zuid-Holland en het Benaki Museum in Athene. Daarnaast is een zoekmachine gebouwd waarmee archeologische objecten gevonden kunnen worden. In de komende periode wordt samen met Virtitum bekeken op welke wijze het ontsluiten van archeologische gegevens uit verschillende landen opgeschaald kan worden en het potentieel van 3D-modellen verder uit te zoeken.

Duurzaamheid

In samenwerking met het Ministerie van Infrastructuur en Milieu, het Planbureau voor de Leefomgeving en de Provincie Zuid-Holland organiseerde Open State Foundation twee app competities om het hergebruik van data uit Atlas Natuurlijk Kapitaal, de Atlas voor Leefomgeving en data van de Provincie Zuid-Holland te stimuleren. In de aanloop en tijdens deze competitie vonden een aantal community evenementen plaats zowel offline als online via het Gitter platform. Hierbij werd nadrukkelijk het contact gestimuleerd tussen datahouders van de overheid en hergebruikers.

Om meer inzicht te krijgen in gemeentebelid rond afval heeft Open State Foundation afvaldata verzameld en ontsloten. Dit werd gerealiseerd door bij alle gemeenten voor 1 op de 5 huishoudens in kaart te brengen wanneer en hoe vaak afval wordt opgehaald en welke afvalscheidingen mogelijk zijn, zoals GFT, plastic, metaal en restafval. Het resultaat van de dataverzameling en analyses wordt gebruikt om beter te kunnen voorspellen hoeveel afval er geproduceerd wordt en om gemeenten actief te kunnen aanspreken op beleid. Deze data zijn niet alleen relevant voor gemeenten zelf, maar ook bijvoorbeeld voor het bedrijfsleven, natuur en milieuorganisaties.

Datajournalisme

In 2016 heeft Open State Foundation zich gericht op verschillende aspecten van datajournalisme, zowel in samenwerking met journalisten, het laten zien van voorbeelden van datajournalisme als door beleidsbeïnvloeding op het gebied van transparantie bij de overheid en de randvoorwaarden voor datajournalisme.

Zo heeft Open State Foundation zich ingezet voor een nieuwe moderne transparantiewetgeving en organiseerde samen met journalisten en 37 organisaties, waaronder het genootschap van hoofdredacteuren, de Nederlandse Vereniging van Journalisten en verschillende organisaties op het gebied van democratische innovatie en transparantie, een open brief in de aanloop van de stemmingen in de Tweede Kamer voor de Wet open overheid. Dit heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan het instemmen van de Tweede Kamer met het wetsvoorstel.

Het wetsvoorstel ligt op dit moment voor behandeling bij de Eerste Kamer.

Wob verzoeken

Daarnaast heeft Open State Foundation zich hard gemaakt voor het ontsluiten van het handelsregister als open data. Via een Wob verzoek heeft Open State Foundation kunnen laten zien dat de minister de Kamer van Koophandel de opdracht had gegeven om zelf het onderzoek te doen naar het ontsluiten van het handelsregister waar de Tweede Kamer om had gevraagd. Daarnaast hebben via een Wob verzoek naar de kosten van het handelsregister aangetoond dat het Nederlandse gesloten handelsregister veel meer kost en minder opbrengt dan open handelsregisters zoals in het Verenigd Koninkrijk en Australië. In de aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen in 2017 heeft Open State Foundation met verschillende politieke partijen en belangenorganisaties als VNO NCW en MKB Nederland gesproken over het belang van een transparant handelsregister.

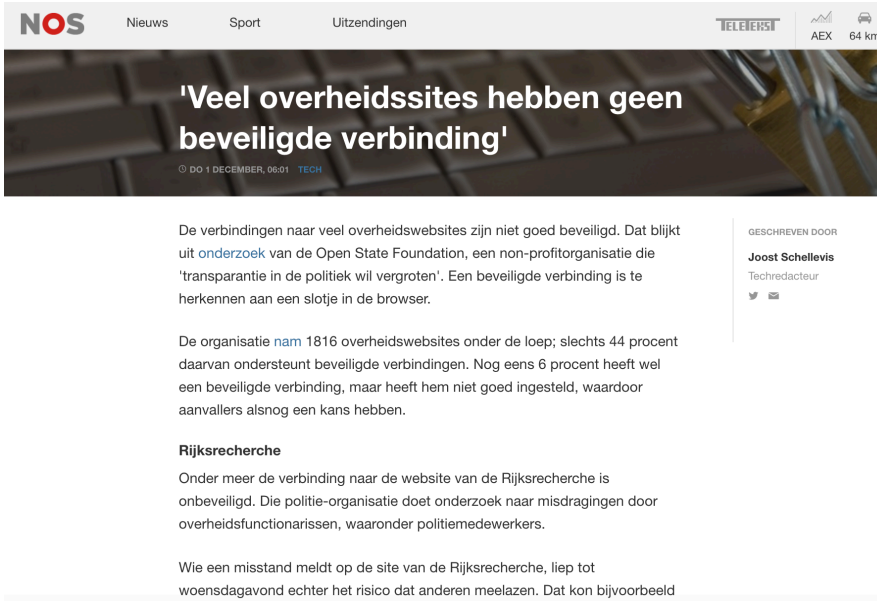
In de langslpende zaak om meer transparantie in de zorg te krijgen, was een belangrijke mijlpaal dit jaar dat ondanks het verlies van het hoger beroep bij de Raad van State voor transparantie van zorgkosten, de minister van Volksgezondheid heeft besloten om de Nederlandse Zorgautoriteit te verzoeken om prijzen van medische behandelingen stapsgewijs openbaar te maken. Dit is een belangrijke uitkomst

**„Juist de druk van buitenaf is belangrijk, niet alleen van de minister maar vooral van de patiënten, of van organisaties die naar de rechter stappen”, zegt ze. Mensen die de prijs van hun behandeling willen weten, noemt de minister „maatschappelijk betrokken burgers”.
Schipper: „De tijd is rijp om openbaarheid nu af te dwingen. Spontaan gaat het niet gebeuren.”**

niet alleen van een langslpend juridisch traject maar vooral ook via het maatschappelijk debat dat door veel media-aandacht aan deze zaak en het in samenwerking met de Consumentenbond actief ontsluiten van prijsinformatie van medische behandelingen via een crowdsourcing tool en een prijsvergelijker.

Het ontsluiten van informatie zorgde dit jaar ook voor concrete beleidsveranderingen. Zo zorgde het ontsluiten van inspectiegegevens van kinderopvang locaties niet alleen veel media-aandacht maar het debat in de Tweede Kamer bracht ook een verandering teweeg in hoe de overheid aankijkt tegen de informatiebehoefte van burgers en de gegevens die het verzameld. De data zelf was niet ontsloten als open data maar de risico-oordelen van ruim drieduizend locaties van de afgelopen vijf jaar was door Open State Foundation opgevraagd via de Wet openbaarheid van bestuur. Door het openbaar maken van deze informatie stelde de minister van Sociale Zaken dat de huidige gegevens weliswaar door de toezichthouder werd gebruikt om zichzelf te informeren om meer of minder toezicht te houden maar stelde tegelijkertijd dat voor ouders niet inzichtelijk is hoe goed de opvang bij aanbieders is.

Een ander voorbeeld hoe het ontsluiten van data beleidsverandering teweeg kan brengen is de lancering door Open State Foundation van Pulse, een dashboard waarmee de veiligheid van overheidswebsites transparant gecontroleerd kunnen worden, bereikt dat de minister van Binnenlandse Zaken heeft aangekondigd dat volgend jaar alle overheidswebsites veilige verbindingen moeten gebruiken en internetverkeer over HTTPS moet gaan. De lancering van Pulse (pulse.openstate.eu) liet zien dat minder dan de helft van alle overheidswebsites gebruik maakt van zo'n verbinding en dat zelfs websites als van de Rijksrecherche onveilige formulieren online had staan. Het nieuws dat dit teweeg bracht en parlementaire vragen die daarover werden gesteld, hebben geleid tot een beleidswijziging.

The screenshot shows a news article from NOS. The header includes the NOS logo, navigation links for 'Nieuws', 'Sport', and 'Uitzendingen', and a 'TELEERST' section with 'AEX' and '64 km'. The main headline is "'Veel overheidsites hebben geen beveiligde verbinding'", dated 'DO 1 DECEMBER, 06:01' with a 'TECH' tag. The article text states that many government websites are not properly secured, citing a study by Open State Foundation. It mentions that only 44% of 1816 websites are secure, and 6% are not even properly configured. A specific example is given of the Rijksrecherche website, which is not secure, and a warning is issued about a security issue on their site.

Hergebruik van overheidsinformatie

Door middel van een aantal hergebruik verzoeken van overheidsinformatie heeft Open State Foundation de praktijk van deze in 2015 aangenomen wetgeving getest. Zo is via een dergelijk verzoek het Meldingenregister van de Autoriteit Persoonsgegevens ontsloten als open data. Ook hebben we inspectiegegevens van de Voedsel- en Warenautoriteit en data met alle landbouwsubsidies van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland opgevraagd. Die zaken liepen door in 2016. Ook heeft Open State Foundation succesvol gelobbyd voor het ontsluiten van aanbestedingsdata. Sinds 2016 publiceert Tenders actief gegevens met informatie over aanbestedingen door de overheid.

Ook heeft Open State Foundation een aantal tools gebouwd waarmee journalisten eenvoudig informatie kunnen vinden en hergebruiken. Denk bijvoorbeeld aan Subsidietrekker.nl of OpenWob.nl. Middels (data)blogs hebben door het jaar heen verschillende voorbeelden van toepassingen van hergebruik van overheidsinformatie omschreven, om journalisten en anderen te inspireren. Een aantal van deze voorbeelden is later verwerkt in

journalistieke producties van verschillende mediaorganisaties. Een voorbeeld hiervan is een datablog rond de algemeen politieke beschouwingen in de Tweede Kamer waarbij de bijdragen van fractievoorzitters geanalyseerd en vergeleken konden worden op meest voorkomende thema's en samen met het Tijdschrift voor de Geneeskunde heeft Open State Foundation via netwerkanalyses in kaart gebracht welke instellingen en personen de wetenschapsagenda bepalen en wat hun connecties en belangen zijn op het gebied van zorg. Dit mondde uit in de publicatie van het drieluik 'Opera' in het Tijdschrift voor de Geneeskunde.

TransparencyCamp Europe en Accountability Hack

In 2016 organiseerde Open State Foundation twee grote evenementen: TransparencyCamp Europe en Accountability Hack aan de vooravond van Prinsjesdag in september. In het kader van het Nederlandse voorzitterschap van de Europese Unie organiseerde Open State Foundation, TransparencyCamp Europe, een Europese app competitie voor transparantie besluitvorming EU en een unconference in juni. Appmakers uit heel Europa kregen tot mei 2016 de kans om een app in te dienen. De winnaars zijn uitgenodigd om naar Amsterdam te komen om hun app tijdens TransparencyCamp Europe te presenteren. Ook zijn in 8 landen lokale hackathons georganiseerd met bijna 500 deelnemers. In totaal waren er 75 inzendingen waarvan 13 teams hun app hebben gepresenteerd tijdens TransparencyCamp Europe. De winnaar was Consilium Vote dat inzage geeft in besluitvorming van de Europese Raad van Ministers. Tijdens TransparencyCamp Europe waren 400 deelnemers naar Amsterdam gekomen om in diverse sessies met elkaar van gedachten te wisselen over open data en transparantie EU. Door het organiseren van zowel de Europese app competitie als de unconference heeft Open State Foundation zich bekend kunnen maken in heel Europa.

Aan de vooravond van Prinsjesdag organiseerde Open State Foundation in samenwerking met de Algemene Rekenkamer, drie ministeries en het Centraal Bureau voor de Statistiek de hackathon 'Accountability Hack'. Tijdens deze hackathon werkten 21 teams van ontwikkelaars, programmeurs en designers een dag lang aan apps die geldstromen en prestaties van de overheid beter in kaart brengen. Zij werden uitgedaagd om met open data de miljarden die overheden en publieke instellingen jaarlijks uitgeven inzicht te geven in geldstromen en of overheden met dit geld wel hun beoogde doelen behalen. Tijdens de dag zijn ook missende datasets geïnventariseerd bij de deelnemers. In 2017 zal een volgende editie van Accountability Hack worden georganiseerd.

